

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені І. І. МЕЧНИКОВА
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПРИКЛАДНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ

Методичні рекомендації
до практичних занять з курсу для здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.01 Українська мова та література

ОДЕСА
ОЛДІ+
2024

УДК 81'25(072)
Т338

Укладач:

О. Ю. Семененко, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри прикладної лінгвістики

Рецензенти:

Л. І. Стрій, кандидат філологічних наук, доцент кафедри прикладної лінгвістики Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

О. М. Новак, кандидат філологічних наук, доцент кафедри загального та слов'янського мовознавства Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

*Рекомендовано до друку вченою радою
філологічного факультету ОНУ імені І. І. Мечникова
Протокол № 3 від 08.11.2023 р.*

Т338 **Теорія** та практика перекладу : метод. рекомендації до практ. занять з курсу для здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищ. освіти спец. 035 Філологія спеціалізації 035.01 Українська мова та література / уклад. О. Ю. Семененко. – Одеса : ОЛДІ+, 2024. – 44 с.

Методичні рекомендації складено відповідно до робочої програми навчальної дисципліни.

У методичних рекомендаціях висвітлюються основні положення навчальної програми, мета, завдання, зміст курсу «Теорія та практика перекладу», рекомендована література, перелік питань до підсумкового контролю, вправи завдання для самостійної роботи, теоретичні питання до семінарських занять.

Методичні рекомендації розраховано на здобувачів очної та заочної форми навчання спеціальності 035 Філологія (спеціалізації 035.01 Українська мова та література).

УДК 81'25(072)

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ.....	4
ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	6
ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ЗА ТЕМАМИ КУРСУ	10
ДОДАТОК 1. ЛЕКСИЧНІ ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ	18
ДОДАТОК 2. ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ МЕТОД МИКОЛИ ЛУКАША	26
ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	38
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	40

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Навчальна дисципліна «Теорія та практика перекладу» є обов'язковою в циклі дисциплін загальної професійної підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 035 Філологія і відповідає освітній програмі підготовки бакалаврів спеціальності 035 Філологія спеціалізації 035.01 Українська мова та література та розробленій авторкою робочій програмі.

Метою викладання навчальної дисципліни «Теорія та практика перекладу» є підвищення рівня загальномовної підготовки, мовної грамотності, комунікативної компетентності студентів, практичне оволодіння основами офіційно-ділового, наукового, розмовного стилів української мови, що забезпечить професійне спілкування на належному мовному рівні, збагачення лексичного та фразеологічного запасу студентів.

Основними **завданнями** вивчення курсу є такі:

- висвітлення основних проблем теорії перекладу;
- визначення процесу перекладу та його закономірностей;
- аналіз сутності міжмовних перекладацьких відповідників різних рівнів шляхом узагальнення та систематизації спостережень над конкретними текстами оригіналу та перекладу;
- опис прийомів і способів перекладу;
- розгляд історії перекладацької теорії та практики;
- визначення ролі перекладів у розвитку вітчизняної культури;
- формування умінь і навичок перекладацької діяльності;
- навчити студентів поверхнево та глибинно аналізувати тексти шляхом їх перекладу, зберігати основну інформацію при перекладі;
- навчити ідентифікувати три рівня розуміння тексту: формальний, інформативний (смісловий) та прагматичний. розкриття базових понять перекладознавства.

Предмет вивчення навчальної дисципліни є основи науки про теорію та практику перекладу, її еволюційний розвиток та головні перекладацькі прийоми.

Здобувач освіти повинен **знати:**

- основні положення теорії перекладу, способи та заходи перекладу;
- лексичні та граматичні проблеми перекладу;
- стилістичні проблеми перекладу;
- трансформації, що використовуються при перекладі;
- знати типологічні особливості перекладу російських та українських текстів;
- мати уявлення про види перекладу.

уміти:

- використовувати на практиці перекладацькі прийоми за умов усного послідовного перекладу;
- перекладати тексти за фахом за умов усного та письмового перекладу;
- вибирати перекладацьку стратегію згідно з видом перекладу;
- перекладати самостійно тексти різних стилів українською та російською мовами;
- уміти редагувати перекладений текст.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Заняття № 1.

Історія перекладу. Теорія перекладу.

1. Історія перекладу та розвиток теоретичних поглядів на переклад. Проблема визначення перекладу. Завдання перекладу. Суспільне призначення перекладу. Статус теорії перекладу. Предмет теорії перекладу.
2. Зв'язок перекладознавства з іншими науками. Теорія перекладу і мовознавчі дисципліни. ТП і літературознавчі дисципліни.
3. Галузі перекладознавства. Історія перекладацької діяльності.
4. Переклад у Стародавньому світі. Переклад в античні часи. Раннє Середньовіччя в Європі. Східна Європа.
5. Діяльність Кирила і Мефодія. Переклади в Київській Русі. Епоха Відродження і переклад. Переклад в Україні. Історія українського перекладу дошевченківського періоду. Українські переклади в ХІХ та на початку ХХ ст. "Вільний", "буквальний" та "адекватний" переклад.

Заняття № 2.

Поняття перекладу. Стадії перекладу. Теорії перекладу.

Види перекладу й тлумачення.

1. Специфіка перекладу як виду фахової діяльності. Поняття перекладу.
2. Стадії перекладу. Теорії перекладу.
3. Види перекладу: Писемний (власне переклад). Усний переклад (тлумачення); Машинний переклад (власне електронний).
4. Типи перекладу: повний переклад; скорочений переклад; адаптований переклад; реферативний переклад; анотаційний переклад (переклад – анотація); скорочений вибіркового переклад.

Заняття № 3.

Лексичні питання перекладу. Способи, типи і види відтворення значень мовних одиниць. Проблема еквівалентності перекладу.

1. Перекладач і словники. Робота зі словниками.
2. Міжмовні омоніми. Типи відповідників при перекладі.
3. Аналіз способів відтворення в перекладі безеквівалентної, частково еквівалентної лексики.
4. Стилiстичні функції власних назв та "промовистих" імен і способи їх відтворення. Загальні правила передачі власних назв у перекладі.
5. Перекладацькі відповідності (лексичні, фразеологічні, граматичні; одинарні, множинні, okazіональні). Поняття контексту (лінгвістичний: вузький, широкий; ситуативний). Типи перекладацьких відповідностей. Перекладність/неперекладність мовних одиниць.

Заняття № 4.

Методологія перекладу. Трансформація в перекладі.

1. Граматичні трансформації. Дослівний переклад.
2. Членування та об'єднання речення. Граматичні заміни.
3. Лексико-граматичні трансформації конкретизації та генералізації. Модуляція або сміловий розвиток. Лексичні трансформації. Синтаксичні трансформації.

Заняття № 5.

Науковий та офіційно-діловий переклад.

1. Науковий переклад: проблема передачі безеквівалентної лексики.
2. Переклад наукових та науково-популярних текстів.
3. Офіційно-діловий переклад та мовні кліше.

Заняття № 6.

Художній переклад. Публіцистичний переклад.

1. Стилiстичнi втрати i компенсацiї у художньому перекладi.
2. Поетичний переклад: порiвняльний аналіз перекладiв вiрша.
3. Розмовно-фамiл'ярний характер ряду матерiалiв. Емоцiйна забарвленiсть шляхом вживання жаргонiзмiв, перифраз.
4. Офiцiйностi титулiв та звернень. Специфiчностi газетних заголовкiв.
5. Лексичнi особливостi газетно-iнформацiйних матерiалiв. Вживання термiнiв.

Практичнi завдання

ПРАКТИЧНЕ 1

iсторiя перекладу. Теорiя перекладу.

Завдання 1. виправте мовностилiстичнi помилки: Виступаючи перед аудиторiєю, диктор сказав, що не сприймайте негативної iнформацiї. Для дiток купили такi зошити: на 12 аркушiв, 24 аркуша та набiр ручок. Замiсть того, щоб ходити по кiмнатах i нiчого не робити, краще поїхати до мiста Кам'янець-Подiльський. Коли доповідач сходила з трибуни, з неї впав графин. Перше, про що насамперед йшла мова, стосується першочергової роботи з подолання кризи. Археологами розкопано урочище, де є давнi пам'ятки старовини. Знайдiть чотири послiдовнi натуральнi числа, якщо вiдомо, що добуток другого i четвертого чисел бiльший добутку першого i третього. Йди гуляти на вулицю на двiр. З бiологiї учнi вчили i про травну систему, i серцево-судинну, i нервову. Представники делегацiї вiдмовилися вiд того, що на конференцiї, де представляють їхнє питання, виносяться питання, що не стосується цiєї конкретної ситуацiї.

Завдання 2. виправте помилки в словосполученнях: бiль в областi поясницi, бумажна обгортка, виключити комп'ютер, вiдкрити книгу, вiрніше всього, вогнестрiльна зброя, заставили це зробити, збiльшувати рiвень, iнформацiйне повiдомлення, коврове покриття, красивий жилий район, листати зошит, мебельний склад, морозиво в стаканчику, невiрно набраний номер, область застосування, перевернiть сторiнку, питання пiднималося втретє, пiдвищувати

кількість, потерпіти поразки, поставлена проблема, приносити вибачення, провести підсумок, провести роботу по створенню, солодкі блінчики, співпадіння думок, що б не сталося.

Завдання 3. Розставте наголоси: серія репортажів, раз по раз, кажучи, гелікоптер, гущавина лісу, відблиск страху, дощечка, двері, дверей, на дверях, само по собі, полежати, полежу, полежиш, полежимо, кабель, кабелями, чудасії, задарма, пуп'янки, прощення, прощений (дісприкм., вибачений: прощений учинок, прощена людина), прощений (прикм., прости : прощенна людина), допоможу, допоможеш, синонімія, огребом, парономазія, балухи, в зародковій формі, святкування уродин, один з наглядачів, не пропадемо, горошина, спокійніше, знайду, зайдете завтра, була в гостях, збережемо, брали, русло, зобов'язання, розіб'юся, розіб'ється, розіб'ємося, придане, світоглядний, п'ємо, дешевенький, петля, петлею, петель, найцікавіший, постарію, постарієш, постаріємо, з подушками, приперчити, весняного дня, п'ять тортів, два торти, п'ять тарілок, привожу, привозиш, над горами, байки, байок, їдучи додому, вовняний светр, поб'ємося об заклад, у фартухах, десяток подушок, проклясти, проклянемо, проклянете.

Завдання 4. Наведіть синонімічні ряди до таких слів: авторитет, відвертий, жвавий, інцидент, охороняти, пріоритет, розбіжність, стійкий.

ПРАКТИЧНЕ 2

Поняття перекладу. Стадії перекладу. Теорії перекладу.

Види перекладу й тлумачення.

Завдання 1. виправте помилки: вибраний вами вірний варіант, видано під редакцією автора, відповідно наказу керівника, директором підписано заяву, дорогий для мене подарунок, записаний вами, згідно норм закону, зраджувати цій звичці, мною написано твір, оволодіти італійську мову, опанувати навиками друку, пробачте її за неуважність, це не сприймається нами, характерний тому

часові, швидко братися за роботу, сочні арбузи, блінчики з творогом, бутилка уксусу, ви по якому вопросу.

Завдання 2. виправте помилки у граматичних формах слів: біла тюль, візит братів Кличко, виснажлива кір, дав Андрію, далекий путь, зайти до приймальної, зла собака, зубна біль, зустріч з Петриненко, коментар Максима Петренко, краплі від нежиті, маленьке колибрі, не видно трамваю, номер телефона, оригінал диплому, осінні листя, пам'ятник Тараса Шевченка, парфуми з Парижу, Сергіє Олегович, сильна нежить, стара рояль, строкате какаду, у продажі є тістечка, шість фестивалев, нове бігуді, фірмова шампунь, свіжі івасі.

Завдання 3. Підкресліть конструкції, у яких дотримано лексичної норми: впасти в обморок, вступити до навчального закладу, гальмувати швидкість, дістати насморк, жити за чужий рахунок, згорнути книжку, здавати пляшки, знімати квартиру, лави бійців, надходить інформація, оплатити рахунок, получить освіту, попасти в ціль, попасти на дорогу, поступити в університет, приносити подяку, робити висновки, розкрити книжку, складати іспит, спантеличений вигляд, це до мене не відноситься, взяти на виплату, виписка з протоколу, відноситися по-дружньому, вірно відповідати, дитячий шкафчик, для видимості, зав'язати шарфік, займатися фізикою, зайнялася солома, закрити вікно, закрити двері, заплющити очі, місце для куріння, перевантажувати інформацією, правильно говорити, преїскурант цін, провадити дослідження, ряд партеру, сплатити борги, справка на три дні.

Завдання 4. Розставте правильні наголоси: твердити, тверджу, твердиш (запевняти); твердити, тверджу, твердиш, твердимо (повторювати); корпус. корпуса, мн. корпуси, корпусів (тулуб); корпус, корпусу, мн. корпуси, корпусів (споруда; військове з'єднання; шрифт); торочити, торочу, торочиш (верзти); торочити, торочу, торочиш (робити торочки, обшивати кінці), у гущавині,

передгрозове напруження, надвечір, блискавки, хмарище, огудиння, з гілля, ожинові зарості, брала в полон, кам'яні стіни, обидва береги, ці береги, берегів. попід горами, торф'яник, по торф'яних місцях, врізнобіч, пагіння, з клаптями тьмяних туманців, щодобовий центнер, разова виплата, два паспорти, п'ять паспортів, три професори, десять професорів, ввести до складу, тулуб, тулуба, мн. тулуби, тулубів, заплавні луки, католицьке богослужіння, витрати пального, загайна людина, раз по раз, ніякий, до самого ранку, логопедія, типові контексти (стандартні, зразкові), типовий (характерний), валовий продукт, поталанило, супровідне значення, вогняний, вчимося, відобразити, відображу, відобразиш, відобразимо, податкова інспекція.

ПРАКТИЧНЕ 3

Лексичні питання перекладу. Способи, типи і види відтворення значень мовних одиниць. Проблема еквівалентності перекладу.

Завдання 1. Поєднайте правильно слова у словосполучках: багато (відкриття), більшість (подорож), бути (господар), великі (щур), виступ (ансамбль), взяли участь (львів'янин, киянин), відвідав (молдаванин), відсутність (тунель), говорити з (муляр), довіряти (знахар), дякувати (господар), збір (громадянин), з власною (тінь), змагання з (футбол), зміст (термін), їхати до (Умань), майструвати з (тесляр), милуватися (нехворощ), мій любий (друг), насолоджуватися (пейзаж), нема (апетит), пасти (вівці), плисти (Об), подорож до (Тернопіль), працювати зі (столяр), присутність (грузин), святкувати з (ювіляр), сім (стаття), спостерігати за (явір), стежити за (шахтар), четверо (колесо).

Завдання 2. Доберіть із дужок потрібне слово для творення словосполучки: (авторизований, авторський) переклад, (будівельний, будівничий, будівниковий) майданчик, (виключно, винятково) для студентів, вікно (зачинити, закрити, замкнути), (гуманний, гуманістичний, гуманітарний) у ставленні, дипломатичні (відношення, відносини), (дощова, дощовита) погода,

духовний (-а, -е) (зростання, потреба, сан, семінарія), економічний (-е) (ріст, зріст, зростання), (здатний, здібний) порозумітися, (інженерний, інженерський) проект, (класичний, класний, класовий) твір, (лікарняна, лікарська, лікувальна) рослина, (людне, людяне) місце, надіслати (накладною платою, післяплатою, налоговою платою), (особовий, особливий, особистий) склад, (перевернути, перегорнути) сторінку, (письмовий, писемний, писаний) текст, (споживний, споживчий) кошик, стан (афекту, ефекту, дефекту), посмішка (глузлива, дитяча, щаслива), (тактичний, тактовний) співрозмовник, (факультативне, факультетське) свято, (хресний, хрещений) батько, (читацький, читальний) зал.

Завдання 3. виправте мовностилістичні помилки: Давайте підемо до музею. Давайте подивимось на екран. Пробачте мене. Дякую вас. Подякую глядачів. Ми діяли згідно до наказу. Із-за хвороби студентка була відсутня. У мене виникли проблеми завдяки боргу. Цей пристрій був зроблен в Україні. Він був взятий до складу групи. Заняття підходить до кінця. З цього витікають наступні умовиводи. Кидається у вічі мотиваційний чинник. Про це свідчать і наступні контексти. Фактичний матеріал дозволяє підняти питання про створення словника okazionalizmів. У репортажі можуть поєднуватися як інформаційні, так і публіцистичні початки. Прямая – це найкоротша лінія між двома крапками. Зустрічі бажаючих відбуватимуться по крайній мірі по понеділках. Вчений дійшов до висновку, що мова йде про їх лінгвістичну природу.

Завдання 4. Наведіть синонімічні ряди до таких слів: аргумент, дефект, заспокоювати, лаконічний, період, рвати, розладнати, рубати, схвилюваний, чекати.

ПРАКТИЧНЕ 4

Методологія перекладу. Трансформація в перекладі.

Завдання 1. Випишіть словосполучення, у яких порушено норму, і виправте їх: випити молока, гостра біль, дбати про батьків, діяти при небезпеці, довгий путь, кращий нього, дорогий для мене, купити хліба, пам'ятник Франка, поспішати до школи, черговий по школі, біла тюль, говорити по-українському, йти по воду, минулого тижня, по можливості швидше, потрібний учням, при настанні страхового полісу, притока Амура, смачне саямі, цікаве інтерв'ю, далекий Сибір, діяти згідно графіка, для своїх років він великий, зайти по справах, не побачив виставу, печиво до чаю, сонячне Баку, старовинний Умань, старший від брата, тепле кашне, велика розпач, в залежності від роботи, в новому пальто, залізничне депо, маленьке кенгуру, не вартий уваги, пожовклий від сонця, при всій відмінності, ходити по гриби, щедрий на добро, багатий дощами, багата на корисні копалини, бачити власними очима, болить мені, будь особливим, вжити заходи, вибачити друга, властивий для мови, вчитися гончарній справі, вчитися сучасним бальним танцям, докоряти батькові, дорікати його, доторкатися гарячого, дотримати слово, завдати біль, завдавати лихо, запобігати руйнуванню, заплатити проїзд, заслуговувати подяки, звідки б не було, зрадити справі, зраджувати принципам, і чужому наuczайтесь, легковажити попередженням, лист матері, набувати імунітет, навчився самодисципліні, навчити мову, написав конспект, не вивчити теорію, не забруднюй мову, не знайшов роботу, не побачив виставу, не спинити свободи.

Завдання 2. До скалькованих фразем ділового стилю доберіть українські самобутні відповідники: бути в якості свідка, в двомісячний термін, виписка з наказу, в першу чергу, в свою чергу, з оригіналом вірно, користуватися поганою репутацією, крайнє наполегливо, на перших порах; не допускаючий заперечення, підбити підсумки, повістка дня наступна, по мірі можливості, послужило поводом, поставити питання ребром, приступити до занять, проти

волі, робити можливим, ставити претензії, текучість кадрів, біглий огляд, бути причиною чогось, високосний рік, вступити в дружбу, в цьому відношенні, договір вступає в силу, для вигляду, для власних потреб, за винятком, залогом цього являється, здається абсурдом, з кінця в кінець, іде до добра, наносити образи, не в образі сказано, не давати ніякої поблажки, не прийшло в голову, робити можливим.

Завдання 3. Розставте наголоси: знадливи́й, Іва́нью, Іва́ня, Іва́ню, навкула́чки, надмі́р (ім.), надмі́р (присл.), несли́, несла́, кажучи́, неда́рма, корис́ть, корисни́й, коси́й, Лебе́дин, Лебе́дина, Лебе́дину, лемі́ш, летя́чи, ллемо́, ллете́, Лубни́, Лубе́н, Льодо́ве побой́ще, торго́вець, торго́вця, хутро́, чобі́тьми/чоботя́ми/чобота́ми, на чобота́х/чоботя́х, я́кось (якимсь чи́ном, як-небу́дь), я́кось (одно́го разу́, коли́сь), бли́снути, бра́ла, ве́ла, замо́лоду, ви́года, ви́гід (корис́ть), ви́года, ви́год (зручні́сть), вогки́й, воро́та, воро́там, воро́тьми/воро́тами, госте́й, гістьми́/гостя́ми, грабл́і, грабл́ів/грабел́ь, грі́ш, гро́ша, гро́шей, грі́шми/гро́шима, пере́йду, пере́йдеш, пере́йдемо, наве́демо прикла́ди, міжтексто́вий, прине́сла, прине́сли, дій́ду, дій́деш, до цього́ не дій́де, надба́ння істо́рії, для авто́рів, редакто́рів, коректо́рів, без ву́сів, два дже́рела, дже́рела інфо́рмації, скла́дники, вну́трішньоте́кстови́й адре́сат, підте́кстови́й, позате́кстови́й, тексто́вий ва́ріант, текстотві́рний чинни́к, почуття́ жа́лю, експлі́цитними́ показни́ками, зі́рву, зі́рвеш, зі́рве, зі́рвемо, без стра́ху, на те́ренах Буко́вини, у мере́жі, ба́тьківські́ збо́ри.

Завдання 4. Виправте мовностилістичні помилки: Ві́руючі всі́х конфесі́й зібра́лися для бі́блейських ле́кцій. Азіа́тський ге́н дивно́ реа́гує на алко́голь: випи́вши лю́дина ста́є агресивно́ю. Проти́вопоказа́но пи́ти са́мі найкращі́ лі́карства у вели́кій кі́лькості. Маркі́ровку това́рів бу́ло зро́блено пра́цівника́ми закла́ду. В по́дальшому́ плану́ємо на́ступну́ пові́стку дня́. Венеціа́нська ко́місія розгля́дає ді́ючі украї́нські за́кони. На́ступаю́чий но́вий рік в́же не за го́рами. У ці́й майсте́рні можна́ поста́вити до́брі набойки́. Парко́вщи́ки пра́цювали

понаднормово. Персидські килими, датська кухня та східні декори справляли приголомшливе враження. Переможниця загальнограмадського конкурсу була гостиприймна. Протиалергічний засіб викликав порушення в роботі щитоподібної залози.

ПРАКТИЧНЕ 5

Науковий та офіційно-діловий переклад.

Завдання 1. Підкресліть правильні словосполучення: командувач (чим) оперативним напрямком; командувач (чого) оперативного напрямку; набувати (що) властивість; набувати (чого) властивості; не дає (що) можливість; не дає (чого) можливості; наслідувати (кого) батька; наслідувати (кому) батькові; оволодіти (що) знання; оволодіти (чим) знаннями; опанувати (чим) тією премудрістю; опанувати (що) ту премудрість; повалився (від чого) від сміху; повалився (з чого) зі сміху; потребувати (чого) допомоги; потребувати (що) допомогу; пробачити (кого) друга; пробачити (кому) другові; радіти (з чого) з перемоги; радіти (чому) перемозі; сміятися (з чого) з брехні; сміятися (над чим) над брехнею; сповнений (чого) тепла; сповнений (чим) теплом.

Завдання 2. Напишіть правильні відповідники до фразем ділового стилю: взяти в розстрочку, виписка з наказу, високопосадова особа, заронити підозру, звідси витікає висновок, звільнити з обійманої посади, на рахунок цього, ні в якому випадку, носити характер, основні положення, підняти справу, приводити приклад, приводити факти, при закритих дверях, прийняти резолюцію, прикладати зусилля, проводяться міроприємства, стати в нагоді, я рахую, брати свої слова назад, ввести в дію якийсь закон, в один голос, в прямому смислі слова, давати добро, завірити документ, загубити віру, займати посаду, займатися підприємництвом, заказний лист, крупні недоліки, мати можливість, накладна плата, належним чином, наносити удар, обіймати посаду, підчинятися закону, прикидатися бідним, приступити до повістки дня, у вільний час, факт на лице.

Завдання 3. Розставте наголоси: навчання, в Чигирині, напій, відбулося, зайці, зозулячі яйця, колесо, три колеса, на трьох колесах, посірів, податковий кодекс, експертна оцінка, перейдемо, ячменю (злак), ячменя (хвороба), верб'я, вимога. дві вимоги, безліч вимог, несла, принесла, біжимо, біжите, багато ролей, даємо, даєте, дробові та порядкові числівники, вогкий, дочка, дочки (одн.), дочки (мн.), дочок, походилися дочки, три дочки, завдання репортажу, поєднання, поєднань (сполука), поєднання, поєднань (дія), тестовий контроль, абиде, везти, веземо, везете, везла, везучи, видання, вимова, запитання, значущий, затемна, дотемна, візьму, візьмеш, взяла, відбереш, відберемо, відберете, впаду, впадеш, впадемо, впадете, котрий-небудь, лежачи (присл., читати лежачи), лежачи (дієприсл., читати, лежачи на дивані), обіруч, обіцянка, громадянин, позаочі, прощений (прикм., простимий: прощення провини), прощений (дієприкм., вибачений: прощений учинок, людина), солодоші, локшина, увімкнеш, увімкне, увімкнемо, увімкнете, зібрання, піду, підеш, надання захисту, морозець, дбання, одноразовий, увійде до складу, три шляхи, два брати, випадок, випадки, ознака.

Завдання 4. Наведіть синонімічні ряди до таких слів: будувати, думка, застосовувати, ліквідувати, повага, реальний, рушати, турбувати, чіткий.

ПРАКТИЧНЕ 6

Художній переклад. Публіцистичний переклад.

Завдання 1. виправте помилки в реченнях: При необхідності потрібно вжити наступні заходи. По мірі здавання заліків зменшується кількість пар. Чим більше пар, тим менше часу на самостійну роботу. При таких умовах потрібно буде переглянути власне рішення. Аналіз здійснено по кількісним ознакам. Згідно документів потрібно обладнати це приміщення. Він робив те, що належало по посаді. Ми бачимо не стільки погану успішність, скільки небажання щось позитивно змінювати у власному житті. Увійти в аудиторію можна лише вчасно. Право за незалежність виборювалося століттями. Удвох

кроках від нього бавилися діти. Студенти не виконали всього об'єму роботи, так як не відвідував пари. Завдяки неправильно написаним цифрам виникла помилка. Він прийшов вже на пару, так як вважав себе здоровим. У міру збільшення пар, зменшується якість підготовки до них. Чим більше студенти вчаться, тим більше вони встигають зробити. Вони працюють, тим не менше встигають вчитися. Так як ми досягли рівня бакалавра, то можна переставати вчитися.

Завдання 2. Доберіть усі можливі фразеологічні синоніми до фразем: трубити в кулак; вхопити шилом патоки; гнутися в дугу; протерти з пісочком; два чоботи на одну ногу; обдирати як липку; чесати язиком.

Завдання 3. Поставте наголос у словах: байдуже, васильковий, визвольний, вичерпний, громадянин, дворазовий, дивлюсь, дивимося, довідник, дробовий, живопис, жирненький, жовтенький, завжди, зручний, кажу, кажемо, католицький, лавровий, літописний, насамперед, обіцянка, обкладинка, перепис, перепустка, разом, ринковий, роблю, робимо, тришаровий (про колір), тришаровий (від шар), ходжу, ходимо, центнер, чарівний, чиню, чинимо, шовковий, оптова торгівля, постояти в черзі, посидіти вдома, типова помилка, твердити правила, торочити дурниці, варена ковбаса, під подушкою, під подушками, висів на стіні, пожарище (велика пожежа), пожарище (згарище), узяти в дужки, дві дужечки, вигідний (корисний: вигідна справа, вигідний договір), вигідний (зручний: вигідне крісло, вигідна позиція), полив'яні миски, творячи, покуття, лантух, купіль, усі голи, поблискують шабельки, три шабельки, фахові кухарі, читати лежачи (присл.), читати лежачи на дивані (дієприсл.)

Завдання 4. виправте мовностилістичні помилки: Ваша порада стане мені в нагоді. Випала пригода поговорити з письменником. Книжка об'ємом сорок друкованих аркушів. Ми познайомимося з репертуаром театру. Приведемо

слідуючі приклади. Дисципліна грає важливу роль у вихованні і навчанні дітей українській мові. Обід налічував сім блюд, самим смачним було перше блюдо. Він безвтомно продовжує свої досліді. Напад грипу продовжується. Робота успішно продовжується. Наші думки співпадають. Зустрінемося на слідуючий день. Поговоримо про слідуюче. Ваша відповідь вірна, зауваження теж вірні. Пішли гуляти, не дивлячись на погоду. Не дивлячись на кризу, поїхали відпочивати. Ви праві. Це розпорядження відноситься до всіх. До написання курсової він відносився серйозно. Тигр відноситься до родини котятих. Вона мала коричневі очі і коричневі волосся. Кінь був коричневого кольору. Юність дідуса відноситься до початку війни. Як ви відноситеся до цього? Черкащина відома в якості хлібного краю. На практиці ми виступаємо в якості вчителів. Українська мова функціонує в якості державної. Наші учбові заклади потребують нових фахівців. У творах часто зустрічаються помилки. Така гостинність зустрічається тільки у греків. Моя квартира знаходиться на другому поверсі. Ми знаходимося за кулісами. Любий слухач може подзвонити на любую передачу. У мене сильна нежить. Я позбавилась нежиті. З кишені пальто випав гаманець. Пляшка сидро коштує п'ять гривнів. Хлопець приніс додому 200 грам цукерок і п'ять кілограм помідор. Ми приїхали з Донецьку. До Львову дісталися на потязі. Хочу сказати саме головне: треба більш ефективніше працювати, тобто збільшувати КПД. Прибуло біля шестиста п'ятидесяти восьмиох учасників. На п'ятидесятиріччі музиканта були всі колеги. Давайте поговоримо про наступне.

Додаток 1

ЛЕКСИЧНІ ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ

За С. О. Швачко

Перекладний – перекладацький

Через звукову подібність ці прикметникові пароніми інколи плутають, хоча кожен із них має чітко окреслене значення. Прикметник "перекладний" походить від іменника "переклад" і стосується не роботи перекладача, а

продукту, наслідку цієї роботи – перекладу, пор.: "Починаючи від старокиївської доби, *перекладна* література була завжди важливим чинником у формуванні національної свідомості українців" (М. Бажан). Прикметник "перекладацький" необхідно уживати тоді, коли йдеться про самого перекладача – його діяльність, погляди, методи і т. д., як ось: "Всебічні літературні контакти, зокрема розширення *перекладацької* діяльності, сприяють зближенню української та англomовних літератур" (Г. Кочур).

Професорові – професору

Обидві форми правильні, оскільки іменникам чоловічого роду другої відміни (тобто тим, що в називному відмінку однини мають чисту основу – на твердий або м'який приголосний та на *-й* – або закінчення *-о*) властиві в давальному відмінку однини паралельні закінчення *-ові*, *-еві*, *-єві* та *-у*, *-ю*, наприклад *робітникові* й *робітнику*; *секретареві* й *секретарю*; *Гордієві* й *Гордію*; *Павлові* й *Павлу*. Форми на *-ові*, *-еві*, *-єві* здавна широко побутували в нашій мові, їх зафіксував автор першої друкованої граматики живої української мови Олексій Павловський. Їх знаходимо в українських літературних джерелах:

"А щоб допомогти в потребі, Як *сусідові* сусід, Щоб хоч добре слово мовить – Ні та й ні!" (І. Франко).

Однаке, тепер в українській мові надто широкого вжитку набули форми з відмінковими закінченнями на *-у* (*-ю*). Їх інколи варто уникати ще й тому, що таке саме закінчення мають часто іменники другої відміни чоловічого роду в родовому та кличному відмінках, пор.: "премія *заводу*" (можна розуміти двояко: або "завод дав премію" або "завод її одержав"); "ні, не буду я *сину* (*синові*) коритися" і "ні, не буду я, *сину*, коритися". У другому з наведених прикладів у письмовому тексті коми служать показником кличного відмінка, але в усному вислові можливі різнорозуміння. Форми на *-у* (*-ю*) вживають, коли поруч є декілька іменників у давальному відмінку, наприклад "*синові* Остапу", "*поету* Тарасові Шевченку", "*брату* Павлові".

Про почуття міри у вживанні запозичених слів

У кожній мові є чимало слів, запозичених з інших мов. Це логічно й нормально, бо жодна мова не існує ізольовано. Однак, у вживанні запозичених слів потрібно керуватися почуттям міри, й тут мусимо завжди стояти на сторожі Рідного Слова. М. Рильський слушно писав у статті "Про іноземні слова" 1963 р.: "Без іноземних слів у культурній мові не обійтись. Але варто вживати їх тільки тоді, коли вони справді доконче потрібні – і, це вже безумовно, у властивому їх значенні".

Ця шкідлива тенденція бездумного вживання запозичень дуже поширена в назвах установ різних рівнів (приміром, нема в нас уже міськрад, а є мерії, на чолі з мерами), у побутовому мовленні тощо. Не виняток тут і преса, що покликана стояти на сторожі Рідного Слова. "У домені науки..." – читаємо в поважній україномовній газеті США, і на уста просяться рідні слова: "галузь", "ділянка". Слова "домена" немає в нашій мові, а є лише "домна" зі семантикою "промислова піч виплавки чавуну з залізної руди", пор.: "... коли серед ночі, глибокої ночі, роззявивши пащі й зітхаючи в спразі, родять родючі домни" (А. Любченко); "А домна полум'ям сліпила, Пекла нестерпно гаряче" (Я. Шпорта). У словниковому запасі української мови є й відповідні похідні слова – "доменний", "доменник".

На сторінках україномовної преси зустрічаємо чимало слів, без яких можна б обійтись в українській мові або ж, принаймні, вживати їх не так уже часто. Ось деякі з них:

"апробата" зам. "схвалення";

"аплікація" зам. "заява", "прохання";

"репрезентант" зам. "представник", "уповноважений", "вповноважений";

"панель" зам. "секція наукової конференції";

"десалінізувати" (воду) зам. "опріснювати" (воду);

"джет" зам. "реактивний літак";

"офіс" зам. "установа";

"ейрмейл" зам. "авіапошта";

"імпакт" зам. "вплив";
"компетиція" зам. "змагання";
"едукаційний" зам. "виховний";
"елімінувати" зам. "виключити";
"нуклеарний" зам. "ядровий";
"децизії" зам. "ухвали";
"протектор" (у значенні "захисник", "оборонець");
Літургія зам. "Богослуження", "Служба Божа";
"кіпер" зам. "воротар" та ін.

Про недолугі кальки

Із далекої Флориди якось пролунало наприкінці телефонної розмови: "Як там Михайло Білинський? Пам'ятайте мене до нього!" Цей калькований буквалізм (англ. "Remember me to him"), незграбний, громіздкий, ще один наслідок надмірного впливу панівної англійської мови на українську в англomовному світі. А як гарно прозвучали б питомо українські вислови: "Будь ласка, вітайте його від мене", "Прошу привітати його від мене", "Прошу передати йому вітання від мене" та ін.

Кальки – небезпечні: вони позбавляють мову природного звучання. А боротися з ними – необхідно, хоча дуже важко.

Колаборація – співпраця

Очевидно, що у вживанні іноземних слів необхідно керуватися глибоко вкоріненим почуттям міри. "... Стаття описує спосіб колаборації з іншим професором", – читаємо в інформації про співпрацю двох українських літературознавців. І дивно стає, чому автор надає перевагу слову "колаборація" над словом рідним, своїм, – "співпраця". Річ у тому, що пізньолатинське слово *collaborare* (*collaboratus*) запозичили й українська, й англійська мови, однаке, по-різному. Англійське дієслово *collaborate* (і відповідно похідні від нього – *collaborator*, *collaboration* та ін.) означає: 1) працювати разом, зокрема в

літературі, науці, виробництві; 2) прислужувати ворогові-завойовнику. В українській мові запозичене латинське слово вживається головню в іменниковій та прикметниковій формах (колабораціонізм, колабораціоніст, колабораціоністка, колабораціоністський) у розумінні "політична співпраця з ворогом", очевидно, з пейоративними конотаціями. Натомість у розумінні науковому, виробничому доречніші слова "співпраця", "співпрацювати", пор.: "Співпраця А. Малишка та П. Майбороди подарувала чимало перлин українській пісенній культурі" (І. Драч); "Не колабораціоністів, чужих наймитів, а патріотів-борців виховував наш учитель" (О. Гончар).

Чи слід "пити (приймати) медицину"?

Аж ніяк не варто. Пити (приймати) треба ліки. Адже "медицина" в українській мові – це лише "сукупність наук про хвороби, лікування їх та запобігання їм". Однак під впливом англійської багатозначної лексики "medicine", що позначає не лише науку, а й є синонімом слова "drug", в американському територіальному варіанті української мови обсяг лексики "медицина" уподібнився обсягові англійського слова "medicine". Ось ще деякі зразки зайвих запозичень (наслідків лексичної інтерференції) з певною фонетичною та граматичною адаптацією, що їх необхідно принципово уникати:

"байсикл" зам. "ровер", "велосипед"; "вейтині-рум" зам. "зала для пасажирів"; "кейк" зам. "торт", "печиво"; "норса" зам. "медсестра"; "нексдорка" зам. "сусідка"; "пайпа" зам. "труба"; "пейнтовати" зам. "фарбувати"; "перміт" зам. "дозвіл"; "поридж" зам. "каша"; "проперті" зам. "майно", "власність"; "профіт" зам. "прибуток"; "реліф" зам. "допомога"; "рефюз" зам. "відмова"; "ропа" зам. "шнурок", "мотузок"; "сайдвок" зам. "тротуар"; "сайз" зам. "розмір"; "секенд-генд" зам. "уживаний", "ношений"; "сліперси" зам. "капці"; "сілковий" зам. "шовковий"; "скаларшип" зам. "стипендія"; "собвей" зам. "підземна залізниця", "метро"; "спелювати" зам. "писати або читати по буквах"; "стейк" зам. "шматок м'яса або риби для смаження", "стемп" зам. "поштова марка" ; "степей" зам.

"сходи", "сходишки"; "текс" зам. "податок"; "трека" зам. "залізнична колія"; "трок" зам. "вантажівка", "вантажка"; "флор" зам. "поверх"; "френд" зам. "товариш", "друг", "приятель"; "чайнеман" зам. "китаєць"; "шуси" зам. "черевики", "взуття"; "шур" зам. "упевнений", "переконаний"; "перформанс" зам. "виступ", "урочистості", "збори".

"Білет" чи "квиток"?

Ці два слова розрізняються за відтінками значень та за сполучуваністю.

Слово "білет" позначає: 1) картку з питаннями для тих, хто складає іспит або залік: "екзаменаційний білет"; 2) цінні папери: "білет грошово-речової лотереї".

Лексема "квиток" позначає: 1) документ, що засвідчує належність до організації, товариства, установи: "квиток члена республіканської партії"; 2) картку відповідної форми з відповідним написом, що дає право користуватися чим-небудь, входити куди-небудь: "трамвайний квиток", "квиток читача Бібліотеки Національного медичного університету імені О. Богомольця".

Ринкова економіка: просуватися чи прямувати до неї?

По радіо часто чуємо, в газетах читаємо, що "Україна просувається до ринкової економіки". Але чи правильна ця фраза, чи доречне в ній дієслово "просуватися"? Адже в цьому випадку "просуватися", а в словниковим складі української мови є своє власне слово "прямувати", значно доречніше в обговорюваній конструкції, оскільки одне з його значень – "прагнути досягти чого-небудь, наближатися до чогось, робити певні зусилля, кроки в цьому напрямі".

Чи доречно "брати (взяти) себе в руки (до рук)"?

Українською можна брати (взяти) до рук (у руки) щось або когось, лише не себе, як ось: "По смерті її Ївга узяла усе господарство в свої руки " (Г. Квітка-

Основ'яненко). Замість незграбного калькованого вислову в українській мові доречно вживати вислови "опановувати, опанувати себе (рідко – собою)", "запанувати над собою", пор.: "Катерина повагом сіла, сердита на саму себе, що відразу не опанувала себе" (С. Журахович); "Професор не знав, чи піддатися своєму гнівові чи запанувати над собою і обернути все в жарт" (А. Кримський).

Переписка – листування

Іноді розглядають ці два слова як синоніми, але насправді це зовсім різні слова з різним значенням. Слова переписування, переписка означають не обмін листами, не кореспонденцію, а процес копіювання з уже написаного, виготовлення рукописної копії з якогось тексту, пор.: "Глузлива доля підсунула переписування в канцелярії якихось сухих, нікому не потрібних паперів" (М. Коцюбинський); "Ви самі гаразд знаєте, яке нудне діло та переписка, та ще коли її робити самому авторові" (Панас Мирний); "Бач, списки треба сьогодні переписати, бо ж на завтра у Щербанівку думає Давид" (А. Головка).

Писання ж листів та одержування на них відповідей зветься українською "листування", а відповідне дієслово звучить "листуватися", пор.: "Між нами листування" (І. Нечуй-Левицький); "Федір Голубенко всю війну листувався з Валентиною, підтримував її у біді" (М. Руденко). Вживають українці також запозичене з латинської мови слово "кореспонденція".

"В Україні" чи "на Україні"?

Донедавна друга з названих форм уживалася значно частіше. З погляду граматики та семантики і перша, і друга форми доречні, бо обидва прийменники ("на" і "в") уживаються з іменником у місцевому відмінку для позначення просторового відношення. Однак ще І. Огієнко – надзвичайний знавець глибинних пластів української мови – слушно зазначав, що вислів "на Україні" натякає на провінційне становище країни: адже кажемо "у Польщі", але "на Малайських островах", "на Кавказі". У творах Т. Шевченка зустрічаємо обидві форми, пор.: "Як умру, то поховайте Мене на могилі Серед степу

широкого На Вкраїні милій"; "Було добре колись жити На тій Україні" і, з іншого боку, "Недавно, недавно у нас в Україні Старий Котляревський отак щебетав"; "Було колись – в Україні ревіли гармати". З часу проголошення Незалежності нашої Держави вислів "в Україні" набув дуже широкого вжитку в мовленні дипломатичних кіл, у пресі. Його треба широко впроваджувати в усне побутове мовлення, щоб повсякчас і лінгвістично стверджувати нашу Державність. Цікаво, до речі, нагадати, що після проголошення Незалежності України англomовна преса (першою зробила це британська газета "The Independent") вживає слово "Ukraine" без означеного артикля the. У компетентному покажчику з англійської стилістики "The Times guide to English style and usage" (Ed. by S. Jenkins. London: Times books, 1992) читаємо пояснення: "Ukraine, not the Ukraine".

Особа – особистість

Обидва ці слова мають свою власну семантику. Лексема "особа" позначає окрему особу, індивід, пор.: "Він сам, своєю власною кругленькою особою, стояв, зігнувшись над пательнею" (М. Коцюбинський). Інколи, коли мовиться про багатьох людей, слово "особа" в множині ("особи") замінює множину інших слів, зокрема слова "чоловік", "людей", пор.: "На нараду прийшло багато осіб" (з живого мовлення).

Лексема "особистість" означає індивідуальність людини, сукупність її духовних і фізичних властивостей, конкретну людину з погляду її культури, особливостей характеру, поведінки, як ось: "... відрізнявся він від других тим, що в грі його особистість українця виявилась не простакуватою, млявою, а повною внутрішнього життя і значення" (І. Франко); "Безліччю граней повертається людина Кочурових перекладів (у певному сенсі і через особистість самого Кочура!) до читача, – і це те велике й неперехідне, що зробив Григорій Порфірович Кочур для окремої української Особистості" (І. Дзюба).

На шпальтах газет і в засобах масової інформації останнім часом часто можна натрапити на такі речення: "У політиці з'являються нові обличчя". Очевидно, доречніше було б вживати в такому значенні лексему "особистість", бо слово "обличчя", що є калькою російської лексеми "лица" з ширшою, ніж її український відповідник, семантикою, тут – недоречне.

Додаток 2 Зразок портрету перекладача.

Віталій Радчук

Перекладацький метод Миколи Лукаша

Лукаш! Це вже не просто родове ім'я – це місткий перекладознавчий термін. Лукашознавство – надзвичайно цікавий розділ науки про переклад. Лукашем міряють мистецтво перекладу майстрів і спроби початківців, через потугу його хисту проходять апробацію наукові концепції, його творчим і життєвим кредо звіряють прийоми тлумачення, художні преференції і моральний вибір. Переконавання, вчинки, мовотворчі здобутки і перекладацькі осяяння Лукаша виступають активним елементом суспільної свідомості.

Сьогодні про М. Лукаша (1919–1968) багато говорять і пишуть. Йому присвячено чимало проникливих і щемних статей, містку дисертацію В. Савчин "Новаторство Миколи Лукаша в історії українського художнього перекладу" (2006), два бібліографічні довідники (2003, 2007), книжку життєпису, студій і спогадів "Моцарт українського перекладу" (2009), наукові конференції тощо. Слід гадати, геніальний український перекладач, митець і віртуоз слова вартий і більшого, адже його творча особистість і досі залишається загадковою, його секрети майстерності далеко не всі розкриті. На жаль, сучасники М. Лукаша, які з ним спілкувалися і добре розуміли порухи його тонкострунної і вразливої душі, один за одним відходять у небуття. Не всі й пережили "кролевецького Дон-Кіхота" живою пам'яттю спогадів, як на те спромігся його друг і опора Г. Кочур (1908–1994), у якого саме слово "переклад" асоціювалося з іменем Лукаша, або його учень А. Перепадя (1935–2008), що чи не один тільки й міг, наслідуючи систему праці й палітру вчителя, доперекласти шедевр Сервантеса.

Поза сумнівом, контексти співпраці М. Лукаша з сучасниками і спогади про нього обростуть новим сенсом у прийдешніх століттях, а його творча спадщина набуватиме дедалі більшої ваги. Адже, як казав С. Єсенін, “велике здалеку дається зору”. Деякі риси творчої вдачі генія можна оцінити лише з дистанції часу, коли проростає насіння з плодів його творчих зусиль. Примітно, що сьогоднішнє лукашознавство працює на перспективу, прагнучи насамперед зафіксувати факти з життя М. Лукаша, зібрати і впорядкувати його тексти, поширити його мовний досвід. Чи не найпоказовішим тут є академічне видання словника- довідника “Фразеологія перекладів Миколи Лукаша” (2002) – унікальне, безпрецедентне, феноменальне. Сам би М. Лукаш, мабуть, переклав ці іншомовні слова питомими своїми: небувале, безприкладне, надзвичайне, нечуване, виняткове, незрівнянне. Нічого подібного лексикографія досі не знала. Це новий тип словника, яким Україна має пишатися перед світом.

Вивчати творчу особистість майстра перекладу можна виходячи з різних суспільних запитів, позицій і настанов. Наприклад, відчутною і нагальною є потреба вишколу молодого покоління українських перекладачів на взірцях тлумачення літературної класики, що їх запропонував М. Лукаш. Це непростезавдання, адже перекладацький досвід, власне, включає в себе вміння вчитувати в текстах позиції майстрів, систему їхніх цінностей, мотиви тлумачення, зрештою прозирати саму робітню кожного майстра – те, щоназивають ще творчою лабораторією. Усе те треба навчитися бачити в перекладах без опори на чернетки і коментарі, що їх майстри полишають доволі рідко. І при тому переймати досвід орудно, вдаючись до власних спроб штурму оригіналу задля випробування його податливості, творчих дослідів, проникнення в суть мистецтва перевираження і перевтілення, звіряючись на порівняннях з майстром, доростаючи до розуміння його кредо, у чомусь, можливо, і полемізуючи з учителем. До таких висот методики наша вища школа, лише щойно почавши шукати підходи, ще не підступилася. Сам М. Лукаш не мав диплома перекладача, що його тепер видає добра сотня українських університетів. Але це не заважало йому вчитися у попередників,

залишаючись повсякчас натурою саме творчою. Майстер не слідував бездумно за своїми вчителями, серед яких слід насамперед згадати П. Куліша, але не можна пройти й повз В. Підмогильного та неокласиків, які ревно дбали про багатство, природність і правдивість мови перекладів. Тим часом гнучкість у системі роботи – ключовий момент вишколу на фах. Набуття досвіду не зводиться до простої імітації прийомів перекладу, адже матеріал для праці перекладач має щораз інший, а метод, поза сумнівом, у першу чергу визначається об'єктивно самим матеріалом. Це справедливо і щодо методу дослідження. М. Лукаш, цілком вписуючись у давню перекладацьку традицію, являє собою унікальний матеріал для студій. Можна без перебільшення сказати, що перекладацька спадщина М. Лукаша – серйозний привід для розмови про саму суть мистецтва перекладу. Зокрема й про те, що таке перекладацький метод. Як особисте, індивідуальне й особливе переплітається в методі з типовим, загальним і очікуваним? Наскільки він традиційний і новаторський? Словники визначають метод як спосіб, прийом дії або систему прийомів і як шлях пізнання. Методика перекладу має свої специфічні завдання, відмінні від теорії, історії та критики перекладу, а заодно і від методології, зітканої з фундаментальних узагальнень, яка є філософією фаху. Основне питання, на яке відповідає методика, – як належить щось перекласти. Це прикладна галузь, що розкриває секрети майстерності і вчить ремеслу. Тому вона оперує зазвичай конкретною парою мов у певній сфері, де пропонує вибір засобів, пояснюючи, які з них кращі для досягнення тієї чи іншої творчої мети. Виокремлюють і методику навчання перекладу.

Поняття “творчий метод” випрацювано літературознавством та естетикою для визначення напрямку художнього пошуку і характеристики школи або самобутньої особистості. У перекладознавстві воно дає можливість розглядати навчальну методику з позицій методології, а перекладацький метод розуміти саме як творчий. Хоча є і відмінні трактування методу. В добу, коли Гете виділяв то два, то три види перекладу як стратегії освоєння літератури, Ф. Шлеєрмахер у праці “Про різні методи перекладу” (1813) розглядав

парафраз та імітацію. У лінгвістиці перекладу методом називають окремий прийом (узагальнення, конкретизацію, смисловий розвиток, антонімічний переклад, компресію, експлікацію, компенсацію тощо), суцільно застосовану тактику (як-от стилізацію, адаптацію, буквальний переклад) або спосіб передачі значення (як-от заміну герундія віддієслівним іменником чи дієсловом). Як структураліст, що для перекладу рангує в оригіналі художні елементи, дошукуючись домінант, розглядав метод В. Брюсов. У статті “Фіалки в тигелі” (1905) поет зазначав: “Зовнішність ліричного вірша, його форма утворюється із цілої низки складових елементів, поєднання яких івтілює більш або менш повно почуття й поетичну ідею художника, такими є: стиль мови, образи, розмір і рима, плин вірша, гра складів і звуків. (...) Відтворити при перекладі вірша всі ці елементи повно й точно – неможливо. Перекладач зазвичай намагається передати лише один чи у кращому разі два (здебільшого образи й розмір), змінюючи інші (стиль, плин вірша, римування, звуки слів). Але є вірші, в яких провідну роль відіграють не образи, а, наприклад, звуки слів (“The Bells” Едгара По) або навіть рими (чимало з жартівливих віршів). Вибір того елемента, який визнаєш найважливішим у перекладуваному творі, становить метод перекладу”. Структурний підхід відкривав можливість визначати індивідуальні особливості перекладача, і В. Брюсов зразу ж скористався цим для пояснення свого розуміння суті методу. “В. Жуковський, – пише він, – у всіх своїх перекладах турбувався найбільше про те, щоб передати сюжет і образи: таким був його метод перекладання; він часто змінював навіть розмір, зовсім не думав про плин вірша і тільки зрідка звертав увагу на його звукове значення, майже виключно при звуконаслідуванні. А. Фет, навпаки, найуважніше ставився саме до плину вірша, і його російські версії дуже точно накладаються на оригінал: цезури відповідає цезура, enjambement – enjambement і т. д.; Фет жертвував заради такого збігу навіть смислом, тож деякі гекзаметри в його перекладах з Овідія і Вергілія стають зрозумілі лише тоді, коли заглянеш до латинського тексту. К. Бальмонт зайнятий майже виключно передачею розміру першотвору і зовсім нехтує, наприклад, стилем автора, перекладаючи і

Шеллі, і Едгара По, і Бодлера однією і тією самою, по суті бальмонтівською, мовою” (3, с. 12–13). Міряючи тенденції тлумачення художньою структурою першотвору, відслідковуючи преференції у виборі елементів, різний ступінь точності на різних рівнях художньої ієрархії, можна вибудувати схожий ряд з українських майстрів перекладу, знайшовши в ньому місце і для М. Лукаша. Мало того, структурний підхід можна застосувати і для характеристики шкіл перекладу, до чого перекладознавство так і не дійшло. Так, К. Чуковський, розбираючи вервечку російських версій “Плачу Ярославни”, вказує лише на різні естетичні платформи тлумачів, які потурали смакам докільля (12, с. 276–286). Втім, у цьому разі можна довіритися принаймні сприйняттю поезії. “Почуття не обманює – обманює судження”, – казав Гете (4, с. 128). В науці ж діє припис: все піддавай сумніву. Найпевніше втілюють досвід і кредо плоди праці, тим-то аж ніяк не зайве звіряти розбором перекладів перекладацькі маніфести. Дехто ж, досліджуючи історію перекладознавства, покладається виключно на висловлювання про переклад, до самих перекладів не звертаючись. Тим часом драма мотивів і вподобань перекладача при реструктуризації тексту не менш показова, ніж інтрига заявлених переконань, іноді й позірна.

Перекладацький метод залежить 1) від того, що саме перекладається, тобто від специфіки оригіналу, його змісту, жанру і стилю (отже, він має бутигнучким і межах твору), 2) від мети перекладу, а це означає, що можуть бути різні за призначенням переклади одного твору, 3) від того, кому адресується переклад, тобто від читацької аудиторії – дітей чи дорослих, фахівців чи загалу тощо. Метод перекладу також змінюється 4) історично – з плином часу і перебігом умов, 5) від народу до народу, завдяки розмаїттю національних мов і потреб, 6) особистісно від перекладача до перекладача, відповідно до індивідуального вміння і поглядів на переклад.

Що характерно для М. Лукаша? Тут назвемо лише деякі основні риси його методу, і то насамперед вже відзначені та досліджені, що складають певну систему творчих засад, за якою можна упізнати перекладача, коли вона набирає

в наших очах достатньої повноти. Ті самі ознаки методу можна знайти і в інших перекладачів, звівши споріднені особистості до однієї школи, а ознаки – до певної типології. Проте повний комплекс і сила прояву ознак у кожного перекладача будуть завжди індивідуальні. Виокремлення питомих рис методу зазвичай здійснюється на різних рівнях абстракції і за певних умовностей термінотворення. Через те неможливо перелічити всі риси методу, та й немає в цьому потреби, бо явище навіть у небагатьох визначальних елементах постає перед нами як складне та цілісне. Слід також підкреслити, що йдеться не про перекладацький стиль, який так само неминуче позначає мовний продукт, а саме про систему творчої праці. Навіть за брусівського розуміння методу стиль перекладача рівнозначний вибору засобів вираження з арсеналу можливих у мові.

М. Лукашеві при його високих естетичних критеріях був властивий пошук унісону – свого автора і “свого” твору. Як зауважує М. Новикова, його вабили пісенне, фольклорне, гральне начала, усе те, що в особах (5, с. 203–204). Дослухаючись до камертону власної душі, наш Протей не міг бути хамелеоном, перекладати будь-що, а надто на замовлення, неначе ремісник. Ним керувала тверда переконаність у певних потребах української літератури, мови та культури, болі яких він гостро відчував і служінню яким себе присвятив. Свідомий свого покликання, майстер поклав свій талант нате, щоб, вивищуючи переклад до мистецтва, підняти духовний рівень читача. М. Лукаш тлумачив дерзновенно, злучаючи смислотвірні контексти оригіналу і свої, чим актуалізував і наближував автора, забезпечував перегук епох, взаємодію культур. Він заходив у цьому так далеко, що вживляв пряму цитату з Шевченка в заповіт Гете, виголошений Фаустом. Зупиняючи прекрасну мить щастя стояти разом „з народом вільним”, Фауст прорікає:

*Простеляться лани широкополі,
Стада рясні заграють на роздоллі,
Круті горби зведе трудящий люд,
Украє їх узорами споруд –*

Чому епітет (ein paradiesisch Land – райська земля) замінено тут на порівняння? Щоб лани широкополі, якими переосмислено зелену родючу ниву (Grün das Gefilde, fruchtbar), ще й відлунювали алюзивною внутрішньоюрюмою. Як бачимо, першотвір не сковує тлумача, а служить опорою для свободи образу. Коли без сміливості й експерименту творчість неможлива, авід перекладу очікують правдивості, рятує засада: відійти, щоб наблизитися. Щоб нею послуговуватися до ладу, справно, треба мати неабиякі хист і чуття. М. Лукаш уникав недоперекладу. Це виявилось не лише в тому, що він брався за тверді горішки, перед якими інші пасували, ревно доперекладав те, що вже перекладалося, віддавав перевагу питомій лексиці перед запозиченою, а й у багатстві стилів, якими він володів, у могутньому потенціалі його ідіолекту. Активізація призабутої лексики і новотвори тут особливо примітні. Прагнучи розширити ресурси української мови (до речі, і як лексикограф), а зтим і межі можливостей перекладу, тлумач дбав про нові обрії для почуття тадумки. Не він один це робив, однак у свій час це вдавалося йому чи ненайкраще, тож саме йому і випала честь очолити список подвижників, здобути лаври генія поверх терновий вінок і, як відзначив Г. Кочур, уособитисвоїм іменем переклад. По суті, перекладність – а це динамічний і при тому цілком об'єктивний параметр міцності мостів порозуміння, стану зчепності між мовами, людьми й народами (7, с. 210), – в українській духовній ойкуменіздобула завдяки М. Лукашеві новий статус.

Л. Череватенко свідчить: „Лукашева мова... нагадує величезний оргán, що на ньому він грав упевнено й майстерно в усіх регістрах, в усіх тембрах і тональностях. Хочете – буде в низькому, а можна ще й у високому! Хочете – спробую в мінорі, але можу і в мажорі утнути!” Одержимому майстрові до снаги було виразити геть усе: „Він свідомо вишукував нові й нові, на перший погляд, нерозв'язні завдання, – і таки давав собі з ними раду” (11, с. 713). М. Лукаш удавався до надперекладу – українізації, тлумачив не лише мову мовою, а й літературу літературою. За Р. Бартом, література – також мова, вибудована

як вторинний код зі звичайної (1, с. 283) чи з переплетіння інших зрослих на її основі різноманітних кодів (2). Скільки дісталось тлумачеві від критиків за оті нібито карпатські верховини в Р. Бернза! За “Моєсерце в верховині”, “Хлопця-верховинця”, “Плач удови-верховинки”. За бондарчука у того таки Бернза та крамарчука у Лорки, за Бровка у Керола, за живу українську мовну стихію у “Фаусті” Гете, “Дон Кіхоті” Сервантеса, “Декамероні” Боккаччо тощо. Але ж треба розуміти перекладача, який, дошукуючись паралелей в художніх традиціях, спирався на об’єктивні дані зіставних стилістики та поезики (5, с. 204). М. Лукашеві властиве багатство словника, зокрема синонімічне. Щедреї дивне, воно впадає в око всім. Тому в зв’язку з цим звернімо увагу на інше. Знаючи закономірності методу, що переходять з тексту в текст, можна вибудовувати й певні припущення. Видавцям, які розподіляють роботу, це знайоме: вони мають зважати саме на метод. Уявімо, що М. Лукаш переклав оповідання Г. де Мопасана чи детектив А. Крісті. Певна річ, утнути таке він міг би хіба що від нудьги в совдепівських допрах, від яких доля його ледь урятувала. Можна не сумніватися, що лексикони названих письменників, які послуговувалися шкільним мінімумом слів (студенти легко читають їхні книжки без словника), зросли б кожний у кілька разів. М. Лукаш вдається до фразеологічного насичення перекладу. Це особливо помітно у прозі, але є і у віршах. Правило, за яким фразеологізм слід передавати фразеологізмом (чи як там вдається) не для майстра писаний. Моволюб густо застосовує фразеологізми й там, де в автора їх нема. Він розподіляє лексику та фразеологію (а надто синоніми) у творі не за підказкою двомовного словника, а за велінням сприйнятої художньої ідеї. М. Лукаш перекладав твір твором, а тому й давав цілісні тлумачення. В його художній палітрі немає нічого випадкового. Все продумано до найменших деталей, кожна деталь прочитання працює на загальну ідею. Розуміння і втілення тлумачем як малих віршованих, так і великих прозаїчних творів має глибокий системний характер. Що не візьми, все тримається купи. Скрізь упізнається самотній автор, а за ним і послідовний спосіб його представлення. Звичайно ж, і стиль перекладача,

вкладаючись в авторський і виявляючись тонкіше, міниться разом з ним у своїх таки межах. А тому замінити якусь деталь або частину перекладу М. Лукаша чиєюсь означало б зруйнувати художнє ціле. Не дивно, що перекладач воював з редакторами за кожне слово чи навіть звук. На щастя, Л. Череватенко опублікував 2004 року автентичну Лукашеву версію “Декамерона” Боккаччо, тож маємо нагоду оцінити, наскільки давня редакторська правка контамінує, розладнує і спотворює тлумачення, втручається у стиль і викривляє метод майстра. Не менш цікавим для студій цілісності прочитання, поєднання стилів та інтеграції методів є також допереклад А. Перепадею “Дон Кіхота” Сервантеса, чесно відмежований у виданнях від спадку М. Лукаша зірочкою. Серед улюблених прийомів М. Лукаша показова насамперед конкретизація. Там, де П. Верлен каже: “Un oiseau sur l’arbre qu’on voit / Chante sa plainte”, М. Лукаш перекладає: “А на тополі воронітах / Квилить тужливо”. Уява майстра не приймала простий спів узагальненого птаха на невідь-якому дереві. В такій точності він вбачав програш для поезії, отже, й невірність поетові. Інакше мислив М. Рильський: “Десь на дереві в повітрі / Чути зойк пташиний”. Втім, на дереві чи в повітрі? М. Орест подав так: “Птах між гіллям, що над вікном, / Співає тужно”. У М. Драй - Хмари ясень (тут без алгебри) і спів пташиний. Версія П. Тичини: “Пісня на дереві з птахом” / – Чого вона хоче?” (варіант: “...жаль викликає”). У М. Лукаша можна знайти чи не всі описані в підручниках прийоми перекладу, коли не значно більше. Перелічувати їх немає сенсу, бо творчий метод не є реєстром прийомів. Це й не просто вміння застосувати їх, а мотиви, які стоять за таким вмінням. Словом, це орудний світогляд, кредо митця, переконання, яким просякнута кожна дія, насамкінець, це критична фахова думка в мить осяяння. Будь-який окремий прийом перекладу є розумовою операцією і сам по собі, але при цьому він входить у продуману систему роботи, утверджується дослідом, через подолання сумнівів, отже, належить до техніки перекладу, а не до творчого методу.

Конкретизація примітна й тим, що містить методологічну підказку для лукашознавства. Дехто рангує прийоми майстра за частотою застосування –

безвідносно до специфіки змісту, в абстрактній схемі з голою статистикою. Мовляв, у “Фаусті” тлумач стільки-то разів вдався до конкретизації і стільки-то до узагальнення. Така наука дає значно менше для розуміння майстра і вишколу зміни, ніж вивчення живих контекстів і мотивів творчого розв’язку. М. Лукаш перекладав на слух і для слуху – як маестро слова, якому властива увага до мелодії, ритму, звукообразу. Саме тому в Р. Бернза він уподобав пісні та балади, тоді як В. Мисик – поеми, елегії, епіграми й сонети. Герменевтика його музики дуже складна і глибока. Помічають у ній зазвичай лише звукообрази, милозвучність і народну пісенність. Що цього замало, переконаймося на прикладі власне літературному і ходячому. З-поміж 14 українських перекладів “Осінньої пісні” П. Верлена, що їх 36 розбираємо в Інституті філології, критика часто порівнює два – М. Лукаша і Г. Кочура – з огляду на різочу відмінність у засобах тлумачення. Особливо на початку:

Les sanglots longs	Ячать хлипки,	Неголосні
Des violons	Хрипки скрипки	Млосні пісні
De l’automne	Листопада...	Струн осінніх
Blessent mon cœur	Їх тужний хлип	Серце тобі
D’une l’angueur	У серця глиб	Топлять в журбі,
Monotone.	Просто пада.	В голосіннях.

Версія Г. Кочура журливо-меланхолійна, спокійна, вишукано ніжна і милозвучна, через те їй нерідко віддають перевагу. Тим часом М. Рильський, М. Лукаш та Г. Кочур включили в “Лірику” П. Верлена 1968 року обидві версії як рівноцінні. І на те була серйозна підстава: у цій ліричній поезії – драма. В оригіналі її втілює неспокійна перебивчастість ритму, аж ніяк не одноманітного (кожний третій рядок з 18 дисонує інтонаційно, у 5 випадках з 6 – коротшає, двічі – то й до двох складів, серед рвучких анжамбеманів подибуємо навіть відрив артикля), – монотонною є непроминальна млость, тягучим – плач скрипки. Нервову аритмію-сіпанину випрямив М. Терещенко, чим схибив ледь не на колискову. Щоб не було сумнівів, тлумач ще й наполог: “пісня... гойдає”. У вулканічного і вразливого П. Верлена, чим він близький М. Лукашеві,

ключем є неспокій, виверження почуттів, протиборство стихій, контраст. “Гармонію дисонансів” відбито і в лексичній суперечності: *blessier d’une langueur* – сполука ірраціональна, тим і драматична; *blessier* – ранили, завдавати гострого, різкого, пекучого, нестерпного болю, вражати і, отже, збуджувати, тоді як *langueur* – томління, знемога, слабкість, млість, в’ялість, біль тупий і постійний (8, с. 35; 10, с. 247). А. Содомора блискуче передав цей оксиморон лезом млості. Звичайно, скрипка – не таке милозвучне слово, як *violon*, тому в Г. Кочура струни, в І. Світличного – віолончель, у В. Ткаченка – кобзи, а заворожені музикою С. Гординський та І. Качуровський придумали віоліни. М. Лукаш же сміливо підсилив драматичний регістр скрипки її хлипомі хрипом, передав натяк на клубок у горлі (*suffocant*) звуками, що імітують здавлене ридання. І зробив це на різко відмінному тлі вокальної, майже вигуків рими листопада – пада. Отже, музика його прочитання цілком концептуальна. Окремої студії варті Лукашева гра слів і його рима – не пуста здибанка слів, а синтез цінностей, вінчання у храмі ідеї, спосіб явлення гармонії і драматизму світу. Надзвичайно органічні, місткі, промовисті, суголосся М. Лукаша, власні й підслухані в народі, підтверджують тезу Б. Пастернака: “Музика слова полягає не в його звучності, а в поєднанні між його звучаннями значенням” (6, с. 166). Взагалі музика поезії – це саме життя, яке вмирає в арсеналі техніки віршування. Кажуть, що М. Лукаш бавився звуками, мов дитина. Звідки ж тоді в них така глибін? У “шпигачках” подибуємо цілі космоси активованих музикою підтекстів. Вдача неабиякого витівника постає гри слів: “А хто лю–бить по–па, по–па, / А люб–лю Пом–пі–ду. / Я до по–па піш–лю хло–па, / А до Пом– пі–ду сам пі–ду!” Весь суспільний лад увібгався у відлунні двох слів в одному: “Десь є / Досьє” (“Пильність”). Ціла критична філософія прозирає з іншої синтетичної формули: “Дуже важко в сірій масі / Не згубиться сіромасі” (“Невизнаний геній”). Діапазон ритмів, рим, алітерацій, звукообразів, музичних регістрів у книжці перекладів М. Лукаша “Від Боккаччо до Аполлінера” (1990) і справді відбиває перебіг тематики, розмаїття та зміну поетик цілого періоду. Можна їх вивчати в різний спосіб. Чи не найдійовішим, на наш погляд, є той,

до якого вдалося троє студентів, що їх версії “Jabberwocky” Л. Керола: “Бормоглуп”, “Бурмозвій”, “Жабохряк”, – журнал “Всесвіт” вмістив поруч з оригіналом і “Курзу-Верзу” М. Лукаша.

Питання до підсумкового контролю

1. Предмет, задачі теорії перекладу.
2. Місце перекладу серед лінгвістичних дисциплін. Історія перекладу.
3. Види перекладу.
4. Моделі перекладу: денотативна, психолінгвістична, трансформаційно-семантична, герменевтична (2-3 на вибір).
5. Шедеври біблійських перекладів.
6. Діяльність вітчизняних перекладачів.
7. Діяльність українських перекладачів (на вибір).
8. Загальні положення теорії закономірних відповідників.
9. Поняття еквівалента, варіантного відповідника, трансформації.
10. Еквівалентні відповідники.
11. Варіантні відповідники.
12. Контекстуальне значення у перекладі.
13. Загальні положення трансформаційного підходу в перекладознавстві.
14. Прийоми диференціації, конкретизації, генералізації.
15. Класифікація лексичних трансформацій: транскрибування, транслітерація, калькування, лексична заміна.
16. Описовий переклад.
17. Граматичні трансформації. Їх основні види (синтаксичне уподібнення або дослівний переклад, членування речення, об'єднання речень, граматичні заміни).
18. Основні типи лексико-граматичних трансформацій (антонімічний переклад, експлікація, компенсація).
19. Техніка перекладу. Основні етапи перекладацької діяльності.
20. Переклад абсолютних конструкцій.
21. Класифікація фразеологізмів у перекладознавстві.
22. Загальні положення теорії фразеології.
23. Переклад образних ФО.
24. Переклад ФО, позбавлених образної основи.

- 25.Поняття перекладацької еквівалентності.
- 26.Еквівалентність перекладу при переданні семантики мовних одиниць.
- 27.Види перекладу.
- 28.Типи перекладацьких помилок.
- 29.Особливості перекладу наукового тексту.
- 30.Особливості перекладу офіційно-ділового тексту.
- 31.Особливості перекладу публіцистичного тексту.
- 32.Особливості перекладу художнього тексту.

Рекомендована література

Основна

1. Бабенко Є., Амеліна С., Білоус Н. Актуальні проблеми теорії і практики сучасного перекладу : монографія. Київ : ЦУЛ, 2020. 470 с.
2. Білоус О.М. Теорія і технологія перекладу. Курс лекцій: доопрацьований та доповнений. Навчальний посібник для студентів перекладацьких відділень. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. 200 с.
3. Ковтун О. В. Діалектна лексика у сучасній українській прозі в аспекті перекладу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. Одеса. 2017. № 18. С. 183-188.
4. Мартинюк А. П. Когнітивний перекладацький аналіз : метод і методика (на прикладі перекладу художніх метафор і порівнянь). *Актуальні проблеми перекладознавства та методики навчання перекладу* : тези доп. XI наук. конф. з міжнар. участю. Харків. 2021. С. 45-46.
5. Мачуська А. О. Особливості перекладу газетних заголовків у медіа-дискурсі. *Актуальні проблеми сучасного перекладознавства*. Чекраси. 2018. С. 84-87.
6. Прокопенко А. В. Історія перекладу та перекладацької думки: Англія, Німеччина, Америка, Україна : конспект лекцій. Суми : Сумський державний університет, 2018. 87 с.
7. Радчук В. Перекладацький метод Миколи Лукаша. *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]*. Філологічні науки. 2010. Вип. 89(1). С. 103-107.
8. Рудакова Л. П. Шляхи подолання труднощів перекладу художніх текстів : методична інтерпретація. *Актуальні проблеми сучасного перекладознавства*. Чекраси. 2018. С. 113-119.
9. Туришева О. О. Історія перекладу. Частина I : конспект лекцій для студентів факультету лінгвістики напряму підготовки 6.020303 «Філологія». Київ : НТУУ «КПІ», 2015. 48 с.

10. Чумак В., Корнієнко Л. Перекладні іншомовно-українські словники в історії української фразеографії. *Українське мовознавство*. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2021. Вип. 51. С. 75-94.

11. Шевчук Г. З., Гаврилюк Л. І. Переклад наукових текстів українською мовою: метод. вказівки. Луцьк : ВІППО, 2022. 40с.

Додаткова

1. Агібалова Т. М., Голікова О. М., Мирошніченко В. М. Граматична семантика в художньому перекладі. *Актуальні проблеми перекладознавства та методики навчання перекладу* : тези доп. XI наук. конф. з міжнар. участю. Харків. 2021. С. 9-10.

2. Вороніна К. В. Стратегія одомашнення під час перекладацького відтворення авторських okazіоналізмів. *Актуальні проблеми перекладознавства та методики навчання перекладу* : тези доп. XI наук. конф. з міжнар. участю. Харків. 2021. С. 19-20.

3. Головащук С. І. Російські дієприкметники українською мовою <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine30-13.pdf> (дата звернення: 10.09.2022).

4. Гребенюк М. П. Машинний переклад із російської на українську: як уникнути помилок. *Педагогічний пошук*. Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти. 2022. № 4 (116). 63-67.

5. Лесик І. В., Шкамарда О. А. Вступ до перекладознавства : програма нормативної навчальної дисципліни. Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки , кафедра англійської філології. Луцьк: СХУ імені Лесі Українки, 2019. 15 с.

6. Мізін К. І. Комплексні емоції як проблема перекладу. *Актуальні проблеми перекладознавства та методики навчання перекладу* : тези доп. XI наук. конф. з міжнар. участю. Харків. 2021. С. 49-50.

7. Ольховська А. С. Експериментальна перевірка ефективності навчання майбутніх перекладачів письмового перекладу із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій. *Вісник КНЛУ*. Серія Педагогіка та психологія. 2017. Випуск 27. С. 98-107.

8. Опонасенко Ю. В. *Актуальні проблеми сучасного перекладознавства*. Чекраси. 2018. С. 98-102.
9. Семененко О. Ю., Верзілова Є. Ф. Особливості формування та перекладу дотракійської мови з твору Дж. Мартіна «Пісня льоду та полум'я» як різновиду артлангу. *Прикладна лінгвістика на півдні України: здобутки і перспективи*. Одеса, 2021. С. 149-154.
10. Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Ін-т укр. мови НАН України. Київ : Наук. думка, 2019. 392 с.
11. Шевченко В. М. Актуалізація імплікатур в аспекті перекладу. *Актуальні проблеми перекладознавства та методики навчання перекладу* : тези доп. XI наук. конф. з міжнар. участю. Харків. 2021. С. 69-70.

Електронні інформаційні ресурси:

1. www.library.edu-ua.net/ – Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В.О. Сухомлинського
2. <http://www.nbuv.gov.ua> – веб-сайт Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського
3. <http://www.nplu.org> – веб-сайт Національної парламентської бібліотеки України
4. <http://www.ukrbook.net> – веб-сайт Книжкової палати України імені Івана Федорова
5. <http://library.zntu.edu.ua/res-libr-el.html> – веб-сайт “Бібліотеки в мережі Internet”
6. info@lib.ua-ru.net – наукова електронна бібліотека “Веда”
7. Journals.uran.i.ua – “Наукова періодика України”

ДЛЯ ПОДАТОК

Навчальне видання

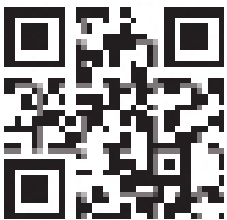
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ

Методичні рекомендації
до практичних занять з курсу для здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.01 Українська мова та література

Укладач

Семененко Олександра Юріївна

В авторській редакції

Підписано до друку 24.09.2024 р.
Формат 60х84/16. Папір офсетний.
Цифровий друк. Гарнітура Times.
Ум. друк. арк. 2,56. Наклад 30 пр.
Замовлення № 0924-24-1.

Видавництво: Олді+
65101, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1,
тел.: +38 (095) 559-45-45,
e-mail: office@oldiplus.ua
Свідоцтво ДК № 7642 від 29.07.2022 р.
Замовлення книг:
тел.: +38 (050) 915-34-54, +38 (068) 517-50-33
e-mail: book@oldiplus.ua

